

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Τμήμα Νοσηλευτικής

**ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΑ
ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Πτυχιακή Εργασία

ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Θεσσαλονίκη 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος. Σελ. 3

Εισαγωγή. Σελ. 4

Κεφάλαιο 1 Τι είναι και με τι ασχολείται η νοσηλευτική.

1.1. Ορισμός και το αντικείμενο της νοσηλευτικής Σελ. 5

1.2. Ορισμός του «ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ – ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΑΣ»: Σελ. 8

1.3. Ορισμός του « ΕΙΔΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ » Σελ.9

1.4. Ορισμός του «ΒΟΗΘΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ» Σελ.9

Κεφάλαιο 2 Ιστορική αναδρομή της νοσηλευτικής στην Ελλάδα.

2.1 Οι πρώτες Σχολές Σελ. 11

2.2 Η Νοσηλευτική στον πόλεμο με τους Ιταλούς και τους

Γερμανούς Σελ. 16

2.3. Η Νοσηλευτική στον Εμφύλιο πόλεμο Σελ. 17

2.4. Η Νοσηλευτική Εκπαίδευση από την δεκαετία του 1950 έως την
δεκαετία του 1970

2.4.1 Στρατιωτική Σχολή Αξιωματικών Νοσοκόμων. Σελ. 18

- 2.4.2** Ανώτερες Σχολές Αδελφών Νοσοκόμων του Υπουργείου
Υγείας Σελ. 19
- 2.4.3.** Η ίδρυση των Κ.Α.Τ.Ε. Ή η ένταξη της Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης
στο Υπουργείο Παιδείας Σελ. 20

Κεφάλαιο 3. Η Σύγχρονη Νοσηλευτική Εκπαίδευση

- 3.1** Η Σύγχρονη Νοσηλευτική Εκπαίδευση Σελ. 25
- 3. 2.** Η Τριτοβάθμια Τεχνολογική Νοσηλευτική Εκπαίδευση Σελ. 26
- 3.3.** Η φιλοσοφία του προγράμματος σπουδών στο τμήμα
Νοσηλευτικής Σελ. 27
- 3.4.** Οι αντικειμενικοί σκοποί του προγράμματος σπουδών στο τμήμα
Νοσηλευτικής Σελ. 30
- 3.5.** Το Πρόγραμμα Σπουδών Σελ. 31
- 3.6** Η Ανωτατοποίηση των ΤΕΙ Σελ. 36
- 3.7** Η νοσηλευτική εκπαίδευση στα Α.Ε.Ι. Σελ. 36

Κεφάλαιο 4. Η εκπαίδευση των Βοηθών Νοσηλευτών στη

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

- 4.1.** Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια Σελ. 40
- 4.2.** Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) Σελ. 41
- 4.3.** Ίδρυση Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης. Σελ. 42

Επίλογος.	Σελ.43
Βιβλιογραφία	Σελ. 45
Παράρτημα	Σελ. 48

Πρόλογος

Η πτυχιακή εργασία με θέμα την νοσηλευτική εκπαίδευση και τα επίπεδα της νοσηλευτικής εκπαίδευσης άρχισε να συντάσσεται τον Σεπτέμβριο του έτους 2008 με την συνεργασία των φοιτητών του τμήματος της νοσηλευτικής του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Παπαϊωάννου Εμμανουήλ και της Γρηγοριάδου Χρυσούλας.

Η διαδικασία ολοκλήρωσης της πτυχιακής εργασίας διήρκησε περί τους 2 μήνες. Οι πηγές από τις οποίες αντλήθηκαν πληροφορίες για το υλικό της εργασίας είναι ο δικτυακός χώρος και η έρευνα μέσα από την βιβλιογραφία σχετική με το θέμα της εργασίας. Η συλλογή του υλικού από βιβλιογραφικές πηγές έγινε από την Γρηγοριάδου ενώ η συλλογή του υλικού από τις πηγές του διαδικτύου έγινε από τον Παπαϊωάννου καθώς και η σύνταξη αυτών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Νοσηλευτές (RNs) εργάζονται για να προωθήσουν την υγεία, να αποτρέψουν την ασθένεια, και να βοηθήσουν τους ασθενείς να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που δημιουργεί η ασθένεια. Είναι συνήγοροι και εκπαιδευτικοί υγείας για τους ασθενείς, τις οικογένειες και τις κοινότητες. Κατά την παροχή της άμεσης νοσηλευτικής φροντίδας παρατηρούν, αξιολογούν και καταγράφουν τα συμπτώματα, τις αντιδράσεις, και την πρόοδο στους ασθενείς, βοηθούν τους Ιατρούς κατά τη διάρκεια των θεραπευτικών και διαγνωστικών επεμβάσεων, διαχειρίζονται τα φάρμακα και υποστηρίζουν τον ασθενή στην ανάρρωση και την αποκατάσταση. Καθοδηγούν τους ασθενείς και τις οικογένειές τους στην κατάλληλη φροντίδα και βοηθούν τα άτομα και τις ομάδες να λάβουν μέτρα για να βελτιώσουν ή να διατηρήσουν την υγεία τους (Δημητριάδου 2008)

Η νοσηλευτική, ως αυτοτελής επιστήμη, αναπτύσσεται και διδάσκεται στα Νοσηλευτικά τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ - ΤΕΙ) και ως επαγγελματική ειδίκευση των βοηθών νοσηλευτών, σε Σχολές Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στον Δημόσιο και Ιδιωτικό τομέα (ΤΕΛ- ΤΕΕ - ΜΤΕΝΣ - ΙΕΚ)

Ο στόχος της βασικής νοσηλευτικής εκπαίδευσης είναι να αποδώσει επαγγελματίες, οι οποίοι με την λήψη του πτυχίου τους θα διαθέτουν πυρήνα γνώσεων, δεξιοτήτων, νοοτροπίας και κατανόησης αρχών, σε βαθμό που θα τους επιτρέπει την αυτοδύναμη άσκηση του επαγγέλματός τους (Δημητριάδου 2003)

Με την ολοκλήρωση των σπουδών τους οι πτυχιούχοι Νοσηλευτές είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν και να συμβάλλουν στην επίλυση προβλημάτων Υγείας. Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Νοσηλευτικής φέρουν τον τίτλο “Νοσηλευτής -τρια” (παρ.2 άρθρο 5 του Ν.1579/85) και αποκτούν ειδικές επιστημονικές γνώσεις σε όλο το φάσμα της Νοσηλευτικής φροντίδας, ως πολυδύναμοι Νοσηλευτές γενικών φροντίδων.

Οι Νοσηλευτές έχουν δικαίωμα απασχόλησης είτε ως στελέχη Νοσηλευτικών μονάδων στο Δημόσιο και Ιδιωτικό τομέα είτε ως αυτοαπασχολούμενοι σε όλο το φάσμα παροχής Νοσηλευτικών φροντίδων.

Στα επόμενα κεφάλαια θα αναπτύξουμε τον όρο νοσηλευτική, τους σκοπούς που εξυπηρετεί καθώς και την πορεία της ανά τους αιώνες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα μιλήσουμε για την νοσηλευτική εκπαίδευση στην Ελλάδα και την διάρθρωση της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕ ΤΙ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ Η ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ.

1.1.Ορισμός και το αντικείμενο της Νοσηλευτικής.

Ο διεθνώς αποδεκτός ορισμός της Νοσηλευτικής την προβάλλει ως: "εντεταλμένη.....να βοηθήσει το άτομο, άρρωστο ή υγιές, στην εκτέλεση εκείνων των δραστηριοτήτων που συνεισφέρουν στην υγεία ή στην ανάρρωση του (ή και στον ειρηνικό θάνατο), που θα τις εκτελούσε χωρίς βοήθεια αν είχε την απαραίτητη δύναμη, τη βούληση ή γνώση. Και να το κάνει αυτό με τέτοιο τρόπο, ώστε να βοηθήσει το άτομο να αποκτήσει την ικανότητα αυτοφροντίδας και την ανεξαρτησία του όσο το δυνατό γρηγορότερα" (Henderson V.1965)

Η νοσηλευτική ως εφαρμοσμένη επιστήμη εκδηλώνεται με την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας, η φροντίδα όμως δεν αποτελεί αποκλειστικότητα της νοσηλευτικής αλλά ένα πανανθρώπινο φαινόμενο που εμφανίζεται με διαφοροποιήσεις σε όλους τους πολιτισμούς (Leininger 1981, 1988).

Ή Νοσηλευτική κατά την Ραγιά (2001) "...είναι υπεύθυνο κοινωνικό έργο που αποβλέπει στην περιφρούρηση και τη φροντίδα της ανθρώπινης υγείας, που αποτελεί μέγιστο συντελεστή στην πολυμερή ανάπτυξη της κοινωνίας και τη δημιουργία ανώτερου πολιτισμού".

Η Νοσηλευτική κατά την Λανάρα (1978) αποτελεί σύνθεση επιστημονικών γνώσεων, τεχνικών εφαρμογών και ανθρωπιστικής συμπεριφοράς και η ειδική ευθύνη της συνίσταται στην εξασφάλιση ολοκληρωμένης και εξατομικευμένης νοσηλευτικής φροντίδας προς το άτομο, την οικογένεια και την κοινότητα.

Το Νοσηλευτικό επάγγελμα είναι επάγγελμα φροντίδας και η άσκηση του απαιτεί σωματική, διανοητική και συναισθηματική προσπάθεια και έχει ως στόχο την ικανοποίηση των αναγκών του αρρώστου, την οργανική φροντίδα και την ψυχολογική του υποστήριξη (Δημητριάδου-Παντέκα και συν 2008)

1.2. Ορισμός του «ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ – ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΑΣ»:

Ο Νοσηλευτής είναι το πρόσωπο που έχει ολοκληρώσει επιτυχώς ένα πρόγραμμα βασικής, γενικής νοσηλευτικής εκπαίδευσης στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση και έχει άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την αρμόδια κρατική υπηρεσία, για να ασκεί τη νοσηλευτική στη χώρα του.

Βασική νοσηλευτική εκπαίδευση είναι ένα αναγνωρισμένο πρόγραμμα σπουδών από το κράτος και αποτελεί προϋπόθεση και για τη μεταβασική νοσηλευτική εκπαίδευση, για νοσηλευτική ειδικότητα ή για μεταπτυχιακή νοσηλευτική άσκηση.

Ο Νοσηλευτής είναι προετοιμασμένος και εξουσιοδοτημένος:

- 1) να υπηρετεί τον γενικό σκοπό της νοσηλευτικής άσκησης, συμβάλλοντας στην προαγωγή της υγείας, πρόληψη της ασθένειας και φροντίδα του σωματικά και ψυχικά αρρώστου, καθώς και των υγιών ατόμων όλων των ηλικιών,
- 2) να διδάσκει φροντίδα υγείας,

- 3) να συμμετέχει σαν ισότιμο μέλος στην ομάδα υγείας,
 - 4) να επιβλέπει τους βοηθούς νοσηλείας,
 - 5) να οργανώνει και να συμμετέχει σε νοσηλευτική έρευνα.
- (Δημητριάδου 2003).

1.3. Ορισμός του « ΕΙΔΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ »

Ειδικός Νοσηλευτής είναι αυτός που έχει παρακολουθήσει ένα αναγνωρισμένο πρόγραμμα σπουδών μετά τη βασική νοσηλευτική του εκπαίδευση και αφορά ένα ειδικό τομέα της νοσηλευτικής επιστήμης. Η Νοσηλευτική Ειδικότητα περιλαμβάνει κλινικές εφαρμογές, διδασκαλία, διοίκηση, έρευνα και συμβουλευτικούς ρόλους. Μεταπτυχιακή νοσηλευτική εκπαίδευση για ειδικότητα είναι ένα αναγνωρισμένο πρόγραμμα σπουδών που ακολουθείται. Οι τίτλοι των νοσηλευτικών ειδικοτήτων δηλώνουν τη συγκεκριμένη εξειδίκευση (Δημητριάδου 2003).

1.4. Ορισμός του «ΒΟΗΘΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ»:

Στις χώρες με περισσότερα του ενός επίπεδα νοσηλευτικής εκπαίδευσης, ο διαχωρισμός γίνεται με βάση το πρόγραμμα εκπαίδευσης, και τα δικαιώματα που παρέχονται στον κάθε επαγγελματία με την η άδεια ασκήσεως επαγγέλματος που αφορά στην άσκηση νοσηλευτικού έργου. Οι ακριβείς τίτλοι, η προετοιμασία, η άδεια ασκήσεως επαγγέλματος δίνεται βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας σε εθνικό επίπεδο (Δημητριάδου 2003).

Βοηθός Νοσηλεύτη είναι το άτομο που έχει ολοκληρώσει επιτυχώς τη φοίτησή του στο διετές τμήμα Βοηθού Νοσηλεύτη στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Κεφάλαιο 2

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

2.1. Οι πρώτες Σχολές

Σύμφωνα με την Δημητριάδου Α. (2003) η έναρξη της νοσηλευτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα γίνεται το 1872, οπότε και ιδρύθηκε με το Β.Δ, 27.04.1872 (Φ.Ε.Κ. 22/15.06.1872) το "Νοσοκομικόν Παιδευτήριον" από τον "Σύλλογο Κυριών Υπέρ Της Γυναικείας Παιδείσεως".

Στο "Νοσοκομικόν Παιδευτήριον" γίνονται δεκτές προς φοίτηση γυναίκες οι οποίες << εμορφούντο εις την νοσηλείαν ασθενών >> και << εδιδάσκοντο εις άπαντα της νοσηλείας τα έργα, εμπειρικώς υπηρετούσαι τους ασθενείς υπό τας διαταγάς και οδηγίας των ιατρών>>

Οι απόφοιτοι του «Νοσοκομικού Παιδευτηρίου» μετά από τετράμηνη εκπαίδευση αρχίζουν να προσφέρουν υπηρεσίες επ' αμοιβή σε ασθενείς εύπορους και άπορους στην πόλη των Αθηνών.

Το Νοσοκομικόν Παιδευτήριον λειτουργεί μέχρι το 1884.

Αναφέρεται ότι Ο Σύλλογος Κυριών ιδρύθηκε από τη Βασίλισσα Ολγα με σκοπό τη γυναικεία επιμόρφωση (Ρούσσου 1990, Κουρκούτα Λ., 1996, Δημητριάδου 2003) η οποία μάλιστα είχε αναλάβει τα έξοδα εκπαίδευσης των 12 πρώτων νοσοκόμων .

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των πρώτων χωρών, οι οποίες ακολούθησαν το παράδειγμα της FLORENCE

NIGHTINGALE εις τον τομέα της εκπαιδεύσεως των 'Αδελφών, ή οποία το 1864 ιδρύει στο Λονδίνο την πρώτη σχολή Αδελφών Νοσοκόμων.

Το 1881, η Βασίλισσα Όλγα ιδρύει σχολή διετούς φοίτησης για την εκπαίδευση των αδελφών νοσοκόμων και επειδή η προσπάθεια ήταν αδύνατο να καρποφορήσει χωρίς την ύπαρξη νοσοκομείου, γι' αυτό πέτυχε την ίδρυση του νοσοκομείου του Ευαγγελισμού, το οποίο λειτούργησε το έτος 1884 (Ραγιά 1972, Λανάρα 1978, Δημητριάδου 2003) ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ είναι ίσως το μοναδικό Νοσοκομείο του κόσμου που ιδρύθηκε με σκοπό την εκπαίδευση Αδελφών Νοσοκόμων. Όπως αναφέρεται και στο σχετικό Β.Δ. 36/1881 Φ.Ε.Κ. 39/4.05.1881 **«περί ιδρύσεως νοσοκομείου εν Αθήναις προς θεραπείαν ασθενών και ιδίως προς εκπαίδευσιν και συντήρησιν νοσοκόμων γυναικών».**(Δημητριάδου 2003)

Η ίδρυση του Νοσοκομείου του Ευαγγελισμού. πρέπει να θεωρηθεί σταθμός για δύο λόγους (Καπανίδης 1988, Δημητριάδου 2003) Πρώτον διότι το σχετικά άνετο περιβάλλον του άρχισε να προσελκύει τον κόσμο και όχι να τον φοβίζει, και δεύτερον άρχισε πλέον συστηματικά η επιστημονική εκπαίδευση γυναικών ως νοσοκόμων .

Στην περίοδο ίδρυσης του θεραπευτηρίου Ευαγγελισμού. εντοπίζεται ο επαγγελματικός τίτλος ΑΔΕΛΦΗ (Ρούσσου 1990.), που ίσχυσε ως επίσημος επαγγελματικός τίτλος για τους αποφοίτους των τμημάτων Νοσηλευτικής στη τριτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι το 1985 όπου αντικαταστάθηκε με τον Ν1975 από τον τίτλο Νοσηλεύτης – Νοσηλεύτρια.

Η Σχολή του Ευαγγελισμού. κάλυψε μεγάλο κενό στην αντιμετώπιση των νοσηλευτικών αναγκών της εποχής εκείνης διότι ήταν η μόνη προσπάθεια εκπαίδευσως Νοσοκόμων μέχρι το 1900. Οι μαθήτριες της Σχολής επιλέγοντο με αυστηρά κριτήρια ως προς το ήθος και τους τρόπους, τη νοημοσύνη και την δραστηριότητα, αλλά ήσαν χαμηλής εκπαιδευτικής στάθμης διότι την εποχή εκείνη οι νέες δεν φοιτούσαν στα σχολεία και λίγες είχαν το προνόμιο να διδάσκονται κατ' οίκον. (Λανάρα 1977, Δημητριάδου 2003)

Έτσι η προσπάθεια αυτή η οποία απέδωσε στην Ελληνική κοινωνία της εποχής εκείνης λίγες νοσηλεύτριες αδελφές δεν βρήκε τις ευνοϊκές συνθήκες που ήταν απαραίτητες για να δώσει στη χώρα τα ηγετικά νοσηλευτικά στελέχη που χρειάστηκαν τότε για να καλυφθούν οι υγειονομικές και νοσηλευτικές ανάγκες του μαχόμενου Έθνους κατά την περίοδο των πολεμικών περιπετειών των τελευταίων δεκαετιών του 19ου αιώνας και των πρώτων του 20ου αιώνα. (Δημητριάδου 2003)

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, ο οποίος ιδρύθηκε στις 10 Ιουνίου 1877, προσπάθησε εκ των ενόντων να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, "ως Επικούρου των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας εν καιρώ πολέμου", υποχρεώσεις που απορρέουν από τις Συμβάσεις της Γενεύης στις οποίες η χώρα μας είχε προσχωρήσει από το 1865 (Παπαμικρούλη 1991,1993).

Σύμφωνα με την έρευνα της Δημητριάδου (2003) κατά τον πόλεμο του 1897 ο Ε.Ε.Σ., κινητοποίησε κυρίες και δεσποινίδες της Αθηναϊκής κοινωνίας οι οποίες δεν είχαν βέβαια νοσηλευτικές γνώσεις, αλλά ήταν ικανές και μορφωμένες γυναίκες και κατάφεραν να καλύπτουν τις νοσηλευτικές ανάγκες

του στρατεύματος με μεγάλη επιτυχία. ενώ παραμονές του πόλεμου, το Μάρτιο του 1897, εισήχθη ο θεσμός της επί μισθό αδελφής νοσοκόμου στις ένοπλες δυνάμεις (Παπαμικρούλη 1991,1993).

Στους Βαλκανικούς πολέμους επιστρατεύθηκαν και πάλι οι εθελόντριες, στις οποίες όμως ο Ερυθρός Σταυρός είχε δώσει και γνώσεις βασικής νοσηλευτικής φροντίδας σε μια στοιχειώδη εκπαιδευτική προσπάθεια που είχε αρχίσει το 1911. Για να ενισχυθεί κοινωνικά η τάση του εθελοντισμού, μέλη της Βασιλικής οικογένειας, όπως η πριγκίπισσα Μαρία Βοναπάρτη σύζυγος του Πρίγκηπος Γεωργίου, ενίσχυσαν με την παρουσία τους τις τάξεις των εθελοντριών νοσοκόμων.

Το 1912, στη Θεσσαλονίκη, μετά την είσοδο του Ελληνικού Στρατού ιδρύεται τμήμα του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού από τους αδελφούς Περικλή και Κλέωνα Χατζηλαζάρου. Στις προτεραιότητες του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού ήταν η εκπαίδευση Εθελοντριών Αδελφών Νοσοκόμων. Η εκπαίδευση αυτή, αν και ολιγόχρονη, ήταν ικανή να ανακουφίσει το βάρος της νοσηλείας που σήκωναν οι πρακτικές αδελφές στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Μετά τη λήξη των Βαλκανικών πολέμων ο Ε.Ε.Σ. ίδρυσε το 1914 την σχολή των Επικούρων Αδελφών του Ε.Ε.Σ., 2ετούς φοιτήσεως. Την σχολή εκλήθη να διευθύνει η Ζηνοβία Μπόλλα Διπλωματούχος Ελληνίδα Αδελφή, η οποία είχε αποφοιτήσει από την Σχολή Νοσοκόμων του Νοσοκομείου του Λονδίνου, και edίδαξε σ' αυτήν η Μαριάνθη Λεκατσά, η οποία είχε εκπαιδευθεί σε σχολή της Βοστώνης (Παπαμικρούλη 1991,1993).

Στις απόφοιτες της σχολής η Ελληνική Κυβέρνηση με νόμο που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα Κυβερνήσεως τον Μάιο του 1914 παρεχώρησε την πρώτη άδεια ασκήσεως επαγγέλματος νοσοκόμων. <<Οι αδελφές αυτές

εργάσθηκαν με άριστη απόδοση διηύθυναν όλα τα στρατιωτικά νοσοκομεία και τους υγειονομικούς σχηματισμούς καθ' όλη τη διάρκεια των πολεμικών αναστατώσεων της περιόδου εκείνης και έφθασαν μέχρι Σαγγαρίου, Βραΐλας και Οδησσού προσφέρουσαι τις υπηρεσίες των με εξαίρετη νοσηλευτική κατάρτιση, αφοσίωση στο καθήκον και γενναιότητα που έφθασε συχνά μέχρις ηρωισμού και αυτοθυσίας. Τρεις από αυτές έδωσαν και τη ζωή τους για την πατρίδα.>> . Σημαντική ήταν η πρόσφορα των νοσοκόμων προς τους τραυματίες πόλεμου στον Μικρασιατικό πόλεμο, όπου επιστρατεύθηκαν και πάλι μαζί με τις εθελόντριες νοσοκόμες, γυναίκες της αστικής τάξης. Χαρακτηριστικά μνημονεύεται ότι η Ασπασία Μάνου, σύζυγος του Βασιλέως Αλέξανδρου είχε προσφέρει υπηρεσίες ως εθελόντρια (Παπαμικρούλη 1991,1993).

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922, ανέκυψαν μείζονα υγειονομικά προβλήματα, ιδιαίτερα ανάμεσα στους 1.500.000 πρόσφυγες, που ζούσαν στους καταυλισμούς υπό δυσμενέστατες συνθήκες. Τα προβλήματα αντιμετωπίσθηκαν σε σημαντικό βαθμό από τις ήδη υπάρχουσες Αδελφές νοσοκόμες και τις Εθελόντριες του ΕΕΣ (Παπαμικρούλη 1991,1993).

Το 1923 ιδρύθηκε η Ανωτέρα Σχολή Νοσοκόμων και Επισκεπτριών Αδελφών του Ε.Ε.Σ., και λειτούργησε η πρώτη σχολή στην Ελλάδα με πρόγραμμα τριετούς φοίτησης το Νοέμβριο του 1924 με διευθύντρια την Ελένη Βασιλοπούλου, η οποία ήταν η και πρώτη Ελληνίδα με «Κρατικό Δίπλωμα Νοσοκόμων» από τη Γαλλία το 1912. Δυνατότητα εισαγωγής είχαν μόνο οι απόφοιτοι του τότε Σχολαρχείου, (εννιά χρόνια υποχρεωτικής εκπαίδευσης), Η Σχολή Νοσοκόμων και Επισκεπτριών του Ε.Ε.Σ. αναγνωρίστηκε από το

κράτος το 1928 με το νόμο 3711/1928. (Κυριακίδου 1988). Παράλληλα ο ΕΕΣ συνέχισε την εκπαίδευση Εθελοντών Αδελφών που αποτελούν πάντα ένα εφεδρικό νοσηλευτικό δυναμικό για περιστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Το 1930, η Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων του Θεραπευτηρίου «Ο Ευαγγελισμός» επεκτείνει το πρόγραμμα σπουδών σε τρία έτη και δέχεται πλέον ως μαθήτριες απόφοιτες του τότε σχολαρχείου .

2.2. Η Νοσηλευτική στον πόλεμο με τους Ιταλούς και τους Γερμανούς

Επί δικτατορίας Μεταξά το 1937, ιδρύεται η Σχολή Επισκεπτριών Αδελφών και Νοσοκόμων (ΣΕΑΝ). Η σχολή που ιδρύθηκε με το νόμο 613/1937, ήταν τριετούς φοιτήσεως και αποσκοπούσε στην εκπαίδευση αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης για να γίνουν κρατικοί υπάλληλοι.. (Ρούσσου 1990, Κυριακίδου 1998). Στον πόλεμο του 1940 περίπου 3.000 αδελφές νοσοκόμες υπηρέτησαν στις ένοπλες δυνάμεις και ακολούθησαν τα ελληνικά στρατεύματα στο Αλβανικό μέτωπο, ενώ 14 αδελφές έδωσαν τη ζωή τους στον πόλεμο αυτό, κυρίως στο βομβαρδισμό του νοσοκομείου Ιωαννίνων στις 17 Απριλίου του 1941 και όπως αναφέρει η Ελευθερίου σε ειδική συνεδρία της Ιατρικής Εταιρείας στις 3/11/1945 **<< παντού ηργάσθησαν αϊ αδελφαί, προσέφεραν με αυταπάρνησιν ανεκτίμητους υπηρεσίας. Εις τους υγειονομικούς συρμούς, ηγρύπνησαν, εταλαιπωρήθησαν, απεκλείσθησαν από τα χιόνια, υπέστησαν και εκεί εγκληματικές αεροπορικές επιθέσεις και ηγμάλωτίσθησαν. Εις έναν από αυτούς, τον έβδομον, την 8ην Απριλίου, εις Σκύδρα, όπου απεκλείσθη ο συρμός**

λόγω ανατινάξεως των γεφυρών, αἱ ἀδελφαί παρέμειναν ακλόνητοι κοντά εἰς τοὺς βαρύτερους τραυματίας, ἐνῶ ἄλλοι διέρρεαν, καὶ ἠρνήθησαν νὰ ἀκολουθήσουν τὰς ἀποστολάς που ἦλθαν κατ' ἐπανάληψιν νὰ τὰς πάρουν. Ἐμείναν, ἐβοήθησαν νὰ μεταφερθοῦν οἱ τραυματαῖαι, νὰ ὀργανωθοῦν πρόχειρα νοσοκομεῖα, μολονότι ἐφθάναν οἱ Γερμανοί.....>> (Δημητριάδου 2003).

Μετά την απελευθέρωση και στις 24 Μαρτίου 1946 η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ σε ειδική συνεδρίαση απένειμε το "ἄργυρουν μετάλλιον" εἰς τὸ Σώμα των Διπλωματούχων Ἀδελφών και Ἐθελοντῶν Ἀδελφών του Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ <<δια τὰς ἀνεκτιμῆτους υπηρεσίας κατὰ τὸν ἐνδοξὸν ἀγῶνα και κατὰ τοὺς δυσκόλους καιροὺς τῆς ἐχθρικής κατοχῆς.>> (Δημητριάδου 2003)

2.3.Η Νοσηλευτική στον Εμφύλιο

Στον εμφύλιο πόλεμο ὀργανώθηκαν καλύτερα οἱ νοσηλευτικές υπηρεσίες και παρείχαν νοσηλευτική φροντίδα στους τραυματίες των μαχῶν, στα στρατιωτικά νοσοκομεῖα και τις υγειονομικές μονάδες του Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἐπίσης για τα χρόνια του εμφυλίου , υπάρχουν μαρτυρίες για ἕνα ὀργανωμένο υγειονομικό σύστημα στα βουνά με νοσοκομεῖα και υγειονομικούς σταθμούς, ὅπου δρούσε τὸ ἀντάρτικο κίνημα, στα πλαίσια του ὁποῖου ἀδελφές νοσοκόμες, που εἶχαν καταταγεί στις τάξεις του Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ, παρείχαν νοσηλευτικές φροντίδες. Στη σπηλιά του Γράμμου λειτουργοῦσε νοσοκομεῖο του Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ για νὰ

φροντίζει τους τραυματίες. Ο Σακελλαρίου Ν. αντάρτης γιατρός, αναφέρει ότι στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, λειτούργησαν εκπαιδευτικοί κύκλοι νοσοκόμων με την καθοδήγηση Ιατρών, Το 1948 μάλιστα, μετά τη πολύνεκρη μάχη του Γράμμου, μάχη διάρκειας 75 ημερών με 4000 τραυματίες, αναδείχθηκε το τεράστιο πρόβλημα φροντίδας των τραυματιών, χωρίς ιατρούς και Νοσηλευτές, αποφάσισαν την ίδρυση στο Βίτσι σχολών υγειονομικών στελεχών πεντάμηνης διάρκειας, για να πλαισιώνουν τις ταξιαρχίες τους ελλείψει ιατρών και ίδρυση σχολής νοσοκόμων τρίμηνης διάρκειας. Διευθυντής των σχολών (Σακελλαρίου 1978, Δημητριάδου 2003). .

2.4 Η Νοσηλευτική Εκπαίδευση από την δεκαετία του 1950 έως την δεκαετία του 1970

Η ΑΝΩΤΕΡΗ ΚΑΙ Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.4.1 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ.

Το 1946, **οργανώθηκε** στην Αθήνα η Στρατιωτική Σχολή Αξιωματικών Νοσοκόμων << Βασίλισσα Φρειδερίκη>> με τριετές πρόγραμμα (Ραγιά 1972), η οποία παράγει στελέχη και για τα τρία όπλα. Η σχολή υπάγεται στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Με το άρθρο 9 του Π.Δ.1848/ ΦΕΚ 112/ Τ.Α/8.5.1989 εντάσσεται στο Πανεπιστήμιο και φοίτηση γίνεται τέσσερα έτη. Από το 1990 με το Προεδρικό Διάταγμα 1911 (ΦΕΚ166Α/1Μ2-1990 άρθρο παράγραφος 2) εισάγονται για φοίτηση και άρρενες. Για την εισαγωγή στη ΣΑΝ είναι απαραίτητη η συμμετοχή των υποψηφίων :

- Στις πανελλήνιες εξετάσεις που διεξάγει το Υπουργείο Παιδείας.

- Στις προκαταρκτικές εξετάσεις (εκτίμηση σωματικής ικανότητας, ψυχοτεχνικά τεστ, αθλητικές δοκιμασίες) που διεξάγονται με ευθύνη του στρατού.

Οι σπουδαστές κατά το χρόνο φοιτήσεως τους είναι εσωτερικοί στη ΣΑΝ. Όλα τα έξοδα διαμονής, ιματισμού, διατροφής και εκπαιδύσεως βαρύνουν το Δημόσιο. Η υποχρέωση παραμονής στο στράτευμα είναι 12 χρόνια.
(*Δημητριάδου 2003*)

2.4.2 ΑΝΩΤΕΡΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

Το 1951 ιδρύεται στη Θεσσαλονίκη η Ανωτέρα Κρατική Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων και άρχισε να λειτουργεί το 1954. Η σχολή αυτή ήταν η μόνη Σχολή Νοσοκόμων τριετούς φοίτησης στη Βόρεια Ελλάδα.

- ◆ Στη συνέχεια ακολούθησε η ίδρυση και των άλλων Σχολών : Η σχολή Αδελφών Νοσοκόμων του Νοσοκομείο «Αγία Σοφία», από την Πριγκίπισσα Ειρήνη το έτος 1960
- ◆ Η σχολή Αδελφών Νοσοκόμων και Επισκεπτριών του Π.Ι.Κ.Π.Α., το 1962.
- ◆ Η Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων του Νοσοκομείου Παιδων «Αγλαΐα Κυριακού», το έτος 1964.
- ◆ Η Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων του Νοσοκομείου η <<Παμμακάριστος>>, το έτος 1965.
- ◆ Η Σχολή Διακονισσών Αδελφών Νοσοκόμων η <<Ολυμπιάς>>, το έτος 1969.

- ◆ Η σχολή Αδελφών Νοσοκόμων του Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών «Βασιλεύς Παύλος», το έτος 1970.

Οι Ανώτερες Σχολές Αδελφών Νοσοκόμων και Επισκεπτριών έγιναν ένδεκα στο σύνολό τους. (Δημητριάδου 2003) Στον πίνακα Ι του παραρτήματος περιγράφονται συνοπτικά κατά χρονολογική σειρά η ίδρυση των Νοσηλευτικών Σχολών και των τμημάτων Νοσηλευτικής

2.4.3. Η ίδρυση των Κ.Α.Τ.Ε. Ή η ένταξη της Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης στο Υπουργείο Παιδείας

Το 1970 με το Νομοθετικό Διάταγμα 652/1970 ΦΕΚ 180 Τ.Α/ 20.8.1970 ιδρύονται τα Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαιδύσεως Κ.Α.Τ.Ε. υπαγόμενα στο Υπουργείο Παιδείας, με σκοπό την εκπαίδευση τεχνικών στελεχών ανώτερου επιπέδου. Τα στελέχη αυτά αποτελούν την ενδιάμεση βαθμίδα μεταξύ της Ανωτάτης επιστημονικής και μέσης τεχνικής.

« Έκαστον των κέντρων τούτων αποτελεί συγκρότημα Δημοσίων Σχολών Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαιδύσεως »

Τα Κ.Α.Τ.Ε. ιδρύονται ανά ένα στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα, Ηράκλειο Κρήτης . Κάθε Κ.Α.Τ.Ε. αποτελείται από Σχολές.

Το Κ.Α.Τ.Ε. Θεσσαλονίκης αποτελείται από:

- την Ανωτέρα Σχολή Τεχνολόγων Μηχανικών με πέντε τμήματα
- την Ανωτέρα Σχολή Τεχνολόγων Γεωπονίας
- την Ανωτέρα Σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων

την Ανωτέρα Σχολή Στελεχών Επιχειρήσεων

την Ανωτέρα Σχολή Παραϊατρικών Επαγγελματιών (ΑΣΠΕ) με τα

εξής τμήματα

1. Τμήμα Αδελφών Νοσοκόμων
2. Τμήμα Μαιών
3. Τμήμα Φυσικοθεραπευτών
4. Τμήμα Τεχνολόγων Ιατρικών Εργαστηρίων

Τα Κ.Α.Τ.Ε. λειτούργησαν τελικώς το έτος 1973.

Η φοίτηση για το Τμήμα Αδελφών Νοσοκόμων ορίζεται σε τρία έτη με εξαμηνιαία πρακτική άσκηση, η οποία λαμβάνει χώρα σε δημόσιες συναφείς με το αντικείμενο υπηρεσίες. Σημειωτέον ότι στο Τμήμα Αδελφών Νοσοκόμων εισάγονται μόνο **θήλειες**.

Με το Π.Δ. 335 ΦΕΚ 257/ τ.Α/1973 προσδιορίζονται τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων Κ.Α.Τ.Ε. ειδικότητας Αδελφών Νοσοκόμων Συγκεκριμένα με το άρθρο 2 παρέχονταν στους πτυχιούχους η δυνατότητα για:

- 1) Εποπτεία του βοηθητικού νοσηλευτικού προσωπικού πάσης φύσεως μονάδων, για την εφαρμογή των ιατρικών οδηγιών για την νοσηλεία.
- 2) Συμβολή με την καθοδήγηση αρμοδίων επιστημόνων πανεπιστημιακής στάθμης για την εκπόνηση σχεδίων νοσηλευτικών μονάδων
- 3) Παρακολούθηση των ασθενών άμεσα ή μέσω μηχανημάτων και οργάνων και συσκευών και σύνταξη δελτίων κατάστασης των ασθενών.

4) Οργάνωση των χώρων διαβίωσης των ασθενών και συναντήσεως ασθενών -επισκεπτών και εποπτεία του βοηθητικού προσωπικού σε συνεργασία με τους τεχνολόγους διοικήσεως του νοσοκομείου.

5) Εφαρμογή θεραπευτικών μεθόδων με βάση τις ιατρικές οδηγίες και την καθοδήγηση των ιατρών.

6) Παροχή επιστημονικής νοσηλείας , συνεργασία με τους ασθενείς και τους οικείους αυτών για την αποκατάσταση των ασθενών κατά την περίοδο ανάρρωσης.

Ακόμη σύμφωνα με το άρθρο 11 του παρόντος διατάγματος οι πτυχιούχοι του τμήματος Αδελφών Νοσοκόμων δύνανται μετά πενταετία από της λήψεως του πτυχίου να διδάξουν στις Μέσες Τεχνικές Σχολές και στα εργαστήρια των Κ.Α.Τ.Ε

Η μεταπολίτευση του 1974 οδηγεί σε κινητοποιήσεις το εκπαιδευτικό προσωπικό των ΚΑΤΕ και το 1977 ψηφίζεται ο νέος νόμος για την επαγγελματική εκπαίδευση (ν.576/77), που αντικατέστησε τον ν. 652/70 ο οποίος ίδρυε το ΚΑΤΕ. Με το νέο νόμο, τα ΚΑΤΕ μετονομάστηκαν σε ΚΑΤΕΕ (Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης), οι Ανώτερες Σχολές Παραϊατρικών Επαγγελματιών (ΑΣΠΕ) σε Ανώτερες Σχολές Στελεχών Υγείας και Πρόνοιας (ΑΣΣΥΚΠ) (Κων/νου Τσόχα www.teiath.gr)

Με τις ΑΣΠΕ των ΚΑΤΕ, για πρώτη φορά το εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολών αυτών διορίζεται σε βαθμίδες με βάση νομοθετημένα προσόντα. Ορίζονται ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα για κάθε τμήμα, με βάση ξένα πρότυπα και εκδίδονται από ειδική υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας, την ΕΥ-ΚΑΤΕ, βιβλία που διανέμονται δωρεάν στους σπουδαστές.

Η ίδρυση των ΚΑΤΕ προκάλεσε την αντίδραση της κατεστημένης νοσηλευτικής ηγεσίας (Διευθύντριες Σχολών και Διευθύνουσες νοσοκομείων που ελέγχουν και τον Εθνικό Σύνδεσμο Διπλωματούχων Νοσοκόμων) Η αντίδραση διήρκησε πολλά έτη, ακόμη και μετά από μία δεκαετία από την ίδρυση των ΚΑΤΕ, υπάρχει αίτημα για κατάργηση των και υπαγωγή όλης της νοσηλευτικής εκπαίδευσης στο Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών<<ως φυσικού φορέα της νοσηλευτικής εκπαίδευσως >> (Παπαμικρούλη , 1981) όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Τσόχας Διευθυντής τότε της ΑΣΣΥΚΠ των ΚΑΤΕ Αθηνών, σε σχετική ιστοσελίδα για τον τρόπο λειτουργίας και αντίδρασης των 11 κρατικών σχολών νοσοκόμων του υπουργείου Υγείας“ την ίδια περίοδο υπάρχουν σχολές του υπουργείου Υγείας μέσα στα νοσηλευτικά ιδρύματα, με στόχο να εκμεταλλεύονται τις σπουδάστριες, που υποχρεωνόντουσαν κάτω απ’ την ανάγκη δήθεν εκπαίδευσης τους να προσφέρουν εργασία για να καλύπτουν τα κενά νοσηλευτικού προσωπικού εργασίας. Ακόμα, το προσωπικό των σχολών του υπουργείου Υγείας ήλεγχε τη διοίκηση των σχολών αυτών με τρόπο που και το ίδιο δεν ήξερε αν αυτό την ελέγχει ή το πνεύμα των θρησκευτικών οργανώσεων στις οποίες ανήκε η διοίκηση. Αποτέλεσμα ήταν να μεταφέρονται νοοτροπίες ξένες προς την εκπαίδευση, που έφθαναν μέχρι του σημείου ακόμα και οι διορισμοί των σπουδαστριών να πριμοδοτούνται απ’ την υπαγωγή και προσχώρηση ή όχι στη μια ή την άλλη οργάνωση. Η εκπαίδευση ανατίθετο σε κάποιους καθηγητές των ιατρικών σχολών κι αυτοί με τη σειρά τους έστελναν ειδικευόμενους ή βοηθούς της έδρας τους – τις περισσότερες φορές – για να κάνουν το μάθημα περιπτωσιακά. Βιβλία δινόντουσαν πανεπιστημιακά, για να καταγραφεί και μ’ αυτά επίπεδο, αλλά πολλές φορές δίχως καν να

χρησιμοποιούνται. Οι σπουδάστριες, εσωτερικές και οικότροφες... “
.....”Έτσι, μαζί με τα’ άλλα δεινά, τα ΚΑΤΕ δέχτηκαν, όπως ήταν φυσικό, και την αντιπαλότητα του κλίματος των σχολών αυτών. Για χρόνια μας είχαν αποκλείσει από τα νοσοκομεία χωρίς να μας επιτρέπουν την άσκηση των σπουδαστριών, μας εμπόδιζαν την αποκατάστασή τους και τη λειτουργία μας, ωσάν οι δύο φορείς – υπουργείο Παιδείας και υπουργείο Υγείας – να ανήκαν σε άλλες και μάλιστα αντιμαχόμενες χώρες. Αποτέλεσμα ενώ τα άλλα τμήματα προχωρούσαν, τα νοσηλευτικά, απ’ το προϊόν των οποίων υπήρχε τόση ανάγκη κοινωνική και εθνική, δεν μπορούσαν να καλύψουν το έλλειμμα των θέσεων που όλο αυξανόταν. Είχαμε αποδυθεί, απ’ τη θέση του Δ/ντη της Σχολής τότε, σε πραγματικά προσωπικό αγώνα για να περνάμε καθημερινά το μήνυμα αντοχής και επιμονής σε συναδέλφους και σπουδάστριες, μαζί με τη θέση μας, που προβαλλόταν πάντα αμετακίνητη, ότι η μόνη λύση για τη χώρα μας ήταν να υπαχθούν όλοι αυτοί οι κλάδοι μόνο κάτω απ’ το υπουργείο Παιδείας, ενώ μαζί με τους συνεργάτες συναδέλφους υποχρεωνόμασταν να καταφεύγουμε σε ιδιωτικές κλινικές για ν’ ασκηθούν οι σπουδάστριες μας. Ύστερα από πολύχρονους αγώνες, δικαιωθήκαμε με την ίδρυση των ΤΕΙ, αλλά η ζημιά που στοίχισε αυτή η αντιπαλότητα των παραδοσιακών σχολών, με την ανοχή ή τον αποκλεισμό της εκάστοτε ηγεσίας του υπουργείου Υγείας της εποχής, υπήρξε μεγάλη. Κι όπως μπορεί να αντιληφθεί ο αναγνώστης από τον αριθμό των σπουδαστριών που είχαν οι σχολές αυτές και εντάχθηκαν αργότερα στα ΤΕΙ, αυτός ήταν ελάχιστος, αφού οι παραδοσιακές σχολές έφθαναν να έχουν ισχνή προσέλευση και κανέναν ανταγωνισμό εισαγωγής. Πιστεύουμε έτσι πως, ο πρόεδρος του Ιατρικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης ίσως έχει προβληματισθεί απ’ τις αντικειμενικές και

αδιάψευστες αυτές αναφορές και πεισθεί – ανεξάρτητα από το σε ποιόν ανήκει η πολιτική πρωτοβουλία – ότι η κοινωνική βούληση οδηγούσε στην υποχρέωση να κλείσουν αυτές οι σχολές. Οπωσδήποτε, πίστη μας είναι πως, αν δεν λειτουργούσαν μ’ αυτές τις όποιες συνθήκες στα ΚΑΤΕ – ΚΑΤΕΕ κι ύστερα στα ΤΕΙ, σήμερα δεν θα παρουσιαζόταν ούτε μια σπουδάστρια ή σπουδαστής στη νοσηλευτική...” . (Δημητριάδου 2003)

Κεφάλαιο 3. Η Σύγχρονη Νοσηλευτική Εκπαίδευση

3.1 . Η Σύγχρονη Νοσηλευτική Εκπαίδευση

Η καθηγήτρια Δημητριάδου (2003) αναφέρει ότι στη νεώτερη περίοδο, η ανάπτυξη της νοσηλευτικής ακολούθησε τη γενικότερη οικονομική αλλά και υγειονομική ανάπτυξη της χώρας. Κατά καιρούς έγιναν αποσπασματικές προσπάθειες με παρεμβάσεις στον τομέα κυρίως της εκπαίδευσης των νοσηλευτών, όμως η γυναικοποίηση του νοσηλευτικού επαγγέλματος επέδρασε καταλυτικά στην όλη ανάπτυξή του στη χώρα μας.

Η Νοσηλευτική Εκπαίδευση στην Ελλάδα διαρθρώθηκε σε τρία επίπεδα την Πανεπιστημιακή, την Ανώτερη που μετεξελίχθηκε στην ονομαζόμενη Τριτοβάθμια Τεχνολογική και μετά το 2001 εντάχθηκε πλέον στην Ανώτατη εκπαίδευση και την Μέση εκπαίδευση. Θα πρέπει να τονισθεί ότι μετά το 1990 δημιουργήθηκαν τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), τα οποία παρέχουν εξειδικεύσεις στη νοσηλευτική, αλλά αυτή η εκπαίδευση είναι ακόμα αδιαβάθμιτη.

3.2. Η Τριτοβάθμια Τεχνολογική Νοσηλευτική Εκπαίδευση

Το 1983, με το Νόμο 1404/83 συστάθηκαν τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι). Τα Τ.Ε.Ι. αποτέλεσαν την συνέχεια των Κ.Α.Τ.Ε.Ε..

Τα τμήματα Νοσηλευτικής λειτουργούν ενταγμένα στη Σ.Ε.Υ.Π. (Σχολή Επαγγελματιών Υγείας Πρόνοιας) των ΤΕΙ με επτά εξάμηνα αρχικά και σήμερα με οκτώ. Ο ιδρυτικός νόμος των ΤΕΙ προέβλεψε ειδικές ρυθμίσεις και την έκδοση ειδικών Προεδρικών Διαταγμάτων με τα οποία θα αναγνωρισθούν τα πτυχία των **Κ.Α.Τ.Ε.Ε. και τα ισότιμα προς αυτά** ως ισότιμα με τα πτυχία των ΤΕΙ (**Νόμος 1404/1983 / Φ.Ε.Κ. 173/24-11-1983, άρθρο 37. τ. Α°**). Στη συνέχεια, ο **Νόμος 1865/89, στο άρθρο 5 καθόρισε για την ισοτιμία των πτυχίων τα εξής:**

⇒ Τα πτυχία των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. και τα ισότιμα προς αυτά, που αποκτήθηκαν μετά από σπουδές τριών ετών, είναι ισότιμα προς τα πτυχία των Τ.Ε.Ι, αντίστοιχων ειδικοτήτων. Τα πτυχία Κ.Α.Τ.Ε.Ε. και τα ισότιμα προς αυτά που αποκτήθηκαν μετά από σπουδές διάρκειας μικρότερης των τριών ετών, αναγνωρίζονται ως ισότιμα προς τα πτυχία των Τ.Ε.Ι., αντίστοιχης ειδικότητας, εφόσον οι κάτοχοι τους έχουν τουλάχιστον πενταετή επαγγελματική ή διδακτική πείρα ή επαγγελματική ή διδακτική πείρα διαπιστώνεται από το συμβούλιο του αντίστοιχου Τ.Ε.Ι., έπειτα από εισήγηση του τμήματος και γνώμη του συμβουλίου της οικείας σχολής. Το συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. εκδίδει το αντίστοιχο πιστοποιητικό ισοτιμίας.

⇒ Τα πτυχία των σχολών αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας τριετούς φοίτησης, οι οποίες καταργήθηκαν με το άρθρο 41 του Νόμου 1404/83 αναγνωρίζονται ως ισότιμα με τα πτυχία των Τ.Ε.Ι. αντίστοιχης ειδικότητας, εφόσον οι κάτοχοι τους έχουν τουλάχιστον διετή

επαγγελματική ή διδακτική πείρα μετά τη λήψη του πτυχίου τους στην ειδικότητα. (Νόμος 1865/1989 Φ.Ε.Κ. 210/28-05-1989. Τ. Α°)

Με τις παραπάνω διατάξεις των δύο Νόμων έγινε η αναβάθμιση και το πέρασμα από τα Κ.Α.Τ.Ε.Ε. στα Τ.Ε.Ι.. Το 1984, σύμφωνα με κοινή απόφαση των υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας και Πρόνοιας, εντάχθηκαν από το ακαδημαϊκό έτος 1984-85 οι σπουδαστές των ανώτερων σχολών αδελφών νοσοκόμων στο τμήμα Νοσηλευτικής της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τ.Ε.Ι. (Νόμος 1404/83)

⇒ Με το Προεδρικό Διάταγμα 227/95, Φ.Ε.Κ. 130/20-06-1995. Τ. Α°, άρθρο 1, καθορίστηκε η διάρκεια σπουδών και στα Νοσηλευτικά Τμήματα των ΤΕΙ σε οκτώ εξάμηνα. (Δημητριάδου 2003)

3.3. Η φιλοσοφία του προγράμματος σπουδών στο τμήμα

Νοσηλευτικής

Η Φιλοσοφία, η διάθρωση και οι αντικειμενικοί σκοποί του Προγράμματος Σπουδών (2005) εμπεριέχονται ή επικεντρώνονται σε 5 βασικές έννοιες: Άνθρωπος, Υγεία, Κοινότητα, Νοσηλευτική και Νοσηλευτική εκπαίδευση.

1. Άνθρωπος: Ορίζεται ως το ενιαίο βιοψυχοκοινωνικό όν το οποίο αποτελεί ένα μοναδικό, ανεξάρτητο και αυτόνομο αλλά συγχρόνως πολύ σύνθετο και πολύπλοκο σύστημα χαρακτηριστικών, αξιών, εμπειριών και πεποιθήσεων.

Παρουσιάζει επομένως, ποικίλες οργανικές, ψυχικές, κοινωνικές και πνευματικές ανάγκες οι οποίες τροποποιούνται συνεχώς, ποικίλουν και αναζητούν την ικανοποίησή τους.

2. Υγεία: Κατά τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) είναι η πλήρης Οργανική, Ψυχική και Κοινωνική Ευεξία του ατόμου και όχι μόνο η έλλειψη νόσου ή αναπηρίας. Η Υγεία αποτελεί για τον άνθρωπο βασικό δικαίωμα και όχι προνόμιο. Η απόλαυση του υψηλότερου επιπέδου υγείας είναι για τον κάθε άνθρωπο βασικό δικαίωμα χωρίς καμία διάκριση σε σχέση με το φύλο, τη φυλή, τη θρησκεία τις πολιτικές πεποιθήσεις ή την οικονομική και κοινωνική του κατάσταση.

3. Κοινότητα: Αποτελείται από σύνολα ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά, κοινό γεωγραφικό χώρο ή κοινά ενδιαφέροντα, αξίες ή επιδιώξεις ή ακόμη και κοινά προβλήματα. Η βασική ομάδα κοινωνικού συνόλου είναι η οικογένεια. Η σύγχρονη κοινότητα είναι πολυπολιτισμική και συνεχώς εναλλασσόμενη. Δέχεται ποικίλα και συνεχή ερεθίσματα στα οποία αναγκάζεται να προσαρμοστεί και τα οποία τροποποιούν συνεχώς τις ανάγκες υγείας των πολιτών της.

4. Νοσηλευτική: Είναι ανθρωπιστική επιστήμη αλλά και εξειδικευμένη τέχνη. Αποτελεί μία πολύπλοκη επιστημονική δραστηριότητα η οποία απευθύνεται στον άνθρωπο, την οικογένεια και το κοινωνικό σύνολο σε όλες τις καταστάσεις υγείας και αρρώστιας.

Σκοπός της Νοσηλευτικής είναι η αξιολόγηση των αναγκών υγείας, ο προγραμματισμός των παρεμβάσεων και η βοήθεια του ατόμου υγιούς ή αρρώστου να αναλάβει εκείνες τις δραστηριότητες που συντελούν στη υγεία ή

την αποκατάστασή της, τις οποίες το άτομο θα πραγματοποιούσε χωρίς βοήθεια, εάν διέθετε την απαραίτητη γνώση, δύναμη και θέληση κατά την V. Henderson.

Η άσκηση της Νοσηλευτικής βασίζεται στην έρευνα και το ενδιαφέρον της εστιάζεται στη διατήρηση και προαγωγή της υγείας και την πρόληψη της αρρώστιας στα άτομα, τις οικογένειες και την κοινότητα. Προωθεί την αυτοφροντίδα, την ανεξαρτησία και τον σεβασμό της προσωπικότητας των δικαιωμάτων των ανθρώπων ενώ συγχρόνως παρέχει επιμελημένη επιστημονική φροντίδα σε περιπτώσεις αρρώστιας. Επιδιώκει την απόκτηση κάθε νέας θεωρητικής γνώσης και τεχνογνωσίας με σκοπό τη συνεχή προσαρμογή της Νοσηλευτικής Επιστήμης στην ταχύτατα αναπτυσσόμενη γνώση με προσανατολισμό τόσο την πρόληψη όσο και την θεραπευτική αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας των πολιτών.

4. Νοσηλευτική Εκπαίδευση. Ο φοιτητής της Νοσηλευτικής είναι ένας ενήλικας υπεύθυνος για τη μόρφωσή του η οποία αποτελεί μία συνεχή δια βίου διεργασία και έχει το δικαίωμα να αντιμετωπίζεται με σεβασμό και αξιοπρέπεια. Η διδακτική μεθοδολογία και προσέγγιση ενισχύει την ενεργό συμμετοχή των φοιτητών στη διαδικασία της μάθησης.

Στόχος της εκπαίδευσης είναι η καλλιέργεια αναλυτικής και κριτικής σκέψης και η υποστήριξη του φοιτητή για ενεργό συμμετοχή στη διεργασία της μάθησης. Ο καθηγητής λειτουργεί ως συντονιστής της μάθησης, σύμβουλος βοηθός του φοιτητή, ο ίδιος δε αποτελεί τον δια βίου μαθητή και ερευνητή της γνώσης.

Το εκπαιδευτικό περιβάλλον ενισχύει την ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης και αλληλοσεβασμού, ενισχύει την αυτονομία και αυτοενέργεια των φοιτητών και προσφέρει ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλους.

3.4. Οι αντικειμενικοί σκοποί του προγράμματος σπουδών στο τμήμα Νοσηλευτικής

Ο γενικός αντικειμενικός σκοπός του προγράμματος είναι να ετοιμάσει Νοσηλευτές γενικών φροντίδων οι οποίοι να είναι ικανοί να προάγουν, να προστατεύουν, να διατηρούν και να αποκαθιστούν την υγεία των ατόμων /ομάδων ή την αυτονομία των ζωτικών φυσικών και διανοητικών λειτουργιών τους, λαμβάνοντας υπόψη την προσωπικότητα κάθε ατόμου καθώς και τα ψυχολογικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του.

Οι Νοσηλευτές πρέπει:

1. Να διαθέτουν υψηλό επίπεδο θεωρητικών γνώσεων, δεξιοτήτων και αναλόγων διαθέσεων απαραίτητων για την άσκηση της Νοσηλευτικής επιστήμης.
2. Να είναι επιδέξιοι επαγγελματίες ικανοί να εργαστούν αποτελεσματικά σε όλα τα επίπεδα περίθαλψης στην Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια φροντίδα Υγείας.
3. Να είναι πρόθυμοι και ικανοί να συνεχίσουν την επαγγελματική τους εξέλιξη με τον συνεχή εμπλουτισμό τόσο των θεωρητικών γνώσεων όσο και των δεξιολογιών μέσω της κριτικής προσέγγισης της καθημερινής πράξης και της συνεχούς διεργασίας μάθησης.

4. Να επιδιώκουν την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και άσκησης της Νοσηλευτικής επιστήμης στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο.

Οι πιο πάνω σκοποί επιτυγχάνονται μέσω της εκπαίδευσης η οποία:

1. Εισάγει τον φοιτητή στην πολύπλοκη, δυναμική φύση της Νοσηλευτικής επιστήμης όπως αυτή δραστηριοποιείται στην Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη.

2. Συμβάλλει στην ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτεχνιών και στάσεων-διαθέσεων με τις οποίες ο νοσηλευτής θα καταστεί ικανός να αξιολογεί τις ανάγκες υγείας των ατόμων, να παρεμβαίνει στην αντιμετώπιση των αναγκών αυτών με επιδέξια νοσηλευτική φροντίδα και να αξιολογεί τα αποτελέσματα.

3. Διευκολύνει την ανάπτυξη των φοιτητών Νοσηλευτικής ως προσωπικοτήτων αυτοκυριαρχημένων, ευαίσθητων στις ανάγκες των άλλων ανθρώπων, αξιόπιστων και υπευθύνων στη λήψη αποφάσεων.

4. Ενισχύει την ανάπτυξη στους φοιτητές αναλυτικής και δημιουργικής σκέψης για την πρόοδο της Νοσηλευτικής ως επιστήμης.

3.5. Το Πρόγραμμα Σπουδών

Τα μαθήματα του τμήματος της Νοσηλευτικής, διακρίνονται σε γενικά υποχρεωτικά, κατ' επιλογήν υποχρεωτικά και προαιρετικά ως εξής:

Α. Γενικά υποχρεωτικά είναι μαθήματα υποδομής και τα βασικά μαθήματα της ειδικότητας, τα οποία είναι υποχρεωτικά για όλους τους σπουδαστές του τμήματος.

Β. Κατ' επιλογήν υποχρεωτικά είναι μαθήματα ειδικότητας που επιλέγονται από τους σπουδαστές από πίνακα περισσότερων μαθημάτων.

Γ. Προαιρετικά είναι μαθήματα γενικής επιμόρφωσης ή μαθήματα εμβάθυνσης, υποδομής ή διεπιστημονικά. (Νόμος 1404/83.)

Το πρόγραμμα στα ΤΕΙ περιλαμβάνει θεωρητική και κλινική διδασκαλία και άσκηση.

Η **θεωρητική διδασκαλία** λαμβάνει χώρα στις αίθουσες διδασκαλίας και στα εργαστήρια του εκάστοτε τμήματος Νοσηλευτικής στο χώρο του Τ.Ε.Ι. Η διδασκαλία γίνεται με διαλέξεις, επιδείξεις, προβολές εικόνων, συζητήσεις των σπουδαστών μεταξύ τους και με τους καθηγητές, καθώς και με την ανάληψη εργασιών πάνω στα θέματα διδασκαλίας.

Η **εργαστηριακή άσκηση** γίνεται στα άρτια οργανωμένα εργαστήρια των Νοσηλευτικών τμημάτων.

Η κλινική διδασκαλία και άσκηση

κλινική διδασκαλία και άσκηση γίνεται σε νοσοκομεία, κέντρα υγείας και γενικά σε όλες τις δομές που παρέχονται υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας,

Η νοσηλευτική εκπαίδευση συνδέεται στενά με την φροντίδα των αρρώστων και την ζωντανή νοσηλευτική πράξη στον θάλαμο ή στην κοινότητα. Η κλινική άσκηση φέρνει τους σπουδαστές πρόσωπο με πρόσωπο με την επαγγελματική τους πραγματικότητα. Ο σπουδαστής εκεί αποκτά τις απαιτούμενες δεξιότητες εφαρμόζοντας σταδιακά όλα τα εκπαιδευτικά - νοσηλευτικά έργα. Υπεύθυνοι για τη διδασκαλία και επίβλεψη των σπουδαστών είναι οι κλινικοί εκπαιδευτές. Οι εμπειρίες των σπουδαστών στα διάφορα τμήματα του νοσοκομείου αφορούν κυρίως τη φροντίδα των

ασθενούν, τις διάφορες τεχνικές νοσηλειών και τις γενικές δραστηριότητες του τμήματος.

Πτυχιακή Εργασία.

Κάθε σπουδαστής ΤΕΙ άρα και της Νοσηλευτικής, εκτός από τα μαθήματα, είναι υποχρεωμένος να εκπονήσει μια πτυχιακή εργασία με θέμα που έχει άμεση σχέση με το χώρο της υγείας γενικώς και τη νοσηλευτική ειδικότερα. Τις προϋποθέσεις ανάθεσης πτυχιακών εργασιών και κάθε σχετικό θέμα καθορίζει με απόφαση της η ομάδα μαθημάτων. Από την ομάδα μαθημάτων ορίζεται για κάθε πτυχιακή εργασία ένα τακτικό ή έκτατο μέλος, που επιβλέπει την πρόοδο, την επεξεργασία του θέματος, τη βιβλιογραφία και καθοδηγεί τους σπουδαστές στην αναζήτηση της καλύτερης λύσης. Επίσης, ορίζει τον αριθμό των συμμετεχόντων σε κάθε εργασία, ο οποίος δεν πρέπει να ξεπερνά τους τρεις και ορίζεται ανάλογα με το θέμα.

Μετά την ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας και ύστερα από έγκριση του επιβλέποντος εκπαιδευτικού, αυτή παρουσιάζεται ενώπιον τριμελούς εξεταστικής επιτροπής, η οποία απαρτίζεται από μέλη του τμήματος, εκ των οποίων ο ένας είναι ο εισηγητής του θέματος. Τα μέλη της επιτροπής εξέτασης αποφασίζουν κατά πλειοψηφία για το βαθμό που θα δοθεί στην πτυχιακή εργασία ή σε καθένα από τους συμμετέχοντες της ομάδας επεξεργασίας. (Νόμος 1404/83)

Πρακτική Άσκηση.

Η πρακτική άσκηση των φοιτητών της Νοσηλευτικής των Τ.Ε.Ι, στο επάγγελμα ορίζεται με το ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ· ΑΡΙΘ. 174/ 1985, ΦΕΚ 59/Μαρτίου 1985,

και αποτελεί ορόσημο στον εκπαιδευτικό θεσμό των Τ.Ε.Ι, αλλά και στη σύγχρονη εκπαίδευση. Αποτελεί τμήμα των σπουδών όπου οι φοιτητές εκπαιδεύονται — ασκούμενοι σε πραγματικές συνθήκες εργασίας.

Με τον θεσμό αυτό γίνεται σύνδεση θεωρίας και πράξης . Η διάρκεια πρακτικής άσκησης ορίζεται σε 6 μήνες και πραγματοποιείται μετά το 7ο εξάμηνο σπουδών αφού ο φοιτητής έχει ολοκληρώσει τη θεωρητική και κλινικοεργαστηριακή εκπαίδευση που αποτελεί μαζί με την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας το 8ο εξάμηνο σπουδών.

Το ωράριο απασχόλησης των σπουδαστών στην πρακτική άσκηση είναι 35 ώρες την εβδομάδα. Οι ασκούμενοι αμείβονται και, αξιολογούνται για την επιτυχία ή μη της άσκησης, από τον εποπτεύοντα καθηγητή και τα στελέχη της υπηρεσίας.

Η πρακτική άσκηση αποσκοπεί:

1. Στην ενημέρωση των ασκουμένων για τη λειτουργία των υπηρεσιών υγείας και την ενεργό συμμετοχή τους σε αυτήν.

2. Στον συσχετισμό των θεωρητικών και κλινικοεργαστηριακών γνώσεων που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια των σπουδών με τα προβλήματα των χώρων εφαρμογής τους.

3. Στην επαφή των τμημάτων Νοσηλευτικής των Τ.Ε.Ι, με τις υπηρεσίες υγείας και την αμφίδρομη σχέση μεταξύ τους

Ο καταμερισμός της πρακτικής άσκησης είναι: τρεις μήνες στον παθολογικό τομέα και τρεις στο χειρουργικό. Πιο συγκεκριμένα, η πρακτική άσκηση, σύμφωνα και με το πρόγραμμα του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, διαρκεί 127 επτάωρες εργάσιμες μέρες και κατανέμεται ως εξής: 40 μέρες στην παθολογική κλινική, 40 μέρες στη χειρουργική κλινική, 20 στο χειρουργείο, 20 στη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας (Μ.Ε.Θ.) και 7 στα Επείγοντα Εξωτερικά Ιατρεία (Ε.Ε.Ι.).

Κάθε ασκούμενος σπουδαστής τηρεί βιβλίο πρακτικής άσκησης. Στο βιβλίο αυτό καταγράφονται από τον ίδιο κατά εβδομάδα οι εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκε και περιγράφει συνοπτικά τα καθήκοντα που του ανατέθηκαν από το τμήμα του. (Νόμος 1404/83.)

Επίσης κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης γράφονται σχετικές εκθέσεις και γίνεται βαθμολογική αξιολόγηση του φοιτητή από τον εποπτεύοντα καθηγητή και τον υπεύθυνο του Νοσηλευτικού Ιδρύματος .

Στο τέλος της πρακτικής άσκησης, ο σπουδαστής παίρνει από το ίδρυμα βεβαίωση, στην οποία φαίνεται η διάρκεια της απασχόλησής του. Μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης , ο σπουδαστής υποβάλλει στο τμήμα το βιβλίο της άσκησης κατάλληλα συμπληρωμένο καθώς και βεβαίωση του νοσοκομείου στο οποίο έκανε την πρακτική άσκηση.

Πτυχίο

Πτυχιούχος νοσηλευτής ανακηρύσσεται ο τελειόφοιτος, ο οποίος έχει συμπληρώσει όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, θα πρέπει, δηλαδή, να έχει επιτύχει στις εξετάσεις όλων των μαθημάτων, που υποχρεούται να παρακολουθήσει στη σχολή, να έχει ολοκληρώσει την πρακτική άσκηση του

με επιτυχία και να έχει παραδώσει την πτυχιακή του εργασία, η οποία θα πρέπει να έχει θετική αξιολόγηση. Μετά την ολοκλήρωση όλων των παραπάνω, το πτυχίο απονέμεται σε ειδική τελετή ορκωμοσίας που γίνεται στο χώρο του Τ.Ε.Ι..

3.6 Η Ανωτατοποίηση των ΤΕΙ

Το 2001 με το Νόμο 2916/ 11.6. 2001/ ΦΕΚ 114 τ.Α_<< **Διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης και ρύθμιση θεμάτων του τεχνολογικού τομέα αυτής** >> τα ΤΕΙ όλης της χώρας εντάσσονται στην Ανώτατη εκπαίδευση και ακολουθούν πλέον νέα αναθεωρημένα προγράμματα σπουδών.

Με τον νόμο αυτό το πτυχίο των ΤΕΙ αναγνωρίζεται ως ακαδημαϊκός τίτλος σπουδών, που δίνει τη δυνατότητα στους αποφοίτους των ΤΕΙ να συνεχίσουν τις σπουδές τους για την απόκτηση μεταπτυχιακών τίτλων σε επίπεδο master και διδακτορικού.

Επί πλέον δίδεται η δυνατότητα στα ίδια τα ιδρύματα σε σύμπραξη με Πανεπιστήμια ημεδαπής ή αλλοδαπής να οργανώνουν προγράμματα master

3.7 Η νοσηλευτική εκπαίδευση στα Α.Ε.Ι.

Η φοίτηση σήμερα στο Νοσηλευτικό τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών διαρκεί οχτώ εξάμηνα και η εισαγωγή των φοιτητών γίνεται μέσω των γενικών πανελληνίων εξετάσεων. Η αποστολή του Τμήματος γενικά προσδιορίζεται από το σκοπό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, που είναι: η παραγωγή και μετάδοση της γνώσης με την έρευνα και τη διδασκαλία.

Ειδικότερα, το Τμήμα αποσκοπεί στο να εκπαιδεύσει επιστήμονες νοσηλευτές, ώστε ως πτυχιούχοι να μπορούν να ασκήσουν τη Νοσηλευτική στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη και **γενικά** σε όλους τους τομείς της Νοσηλευτικής. Επίσης, στους πτυχιούχους η πανεπιστημιακή εκπαίδευση δίνει τη δυνατότητα για μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνα καθώς και για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και εξέλιξη ανάλογα με τον τομέα που επιλέγουν να ασχοληθούν, και όπως αναφέρεται στον οδηγό σπουδών του τμήματος *‘Το Τμήμα Νοσηλευτικής αποσκοπεί στην ολοκληρωμένη μόρφωση επιστημόνων νοσηλευτών. Το περιεχόμενο της θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης αναφέρεται στη φροντίδα υγείας (πρόληψη, θεραπεία, αποκατάσταση) του υγιούς ή ασθενούς ατόμου, της οικογένειας και της κοινότητας’*.

Τον Ιούνιο 1987 απονεμήθηκε το πρώτο Διδακτορικό Δίπλωμα Νοσηλευτικής από Ελληνικό Πανεπιστήμιο, το Πανεπιστήμιο Αθηνών, σε πτυχιούχο του Νοσηλευτικού Τμήματος, θέμα της διατριβής ήταν: 'Κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες προσδιοριστικοί της στελέχωσης νοσοκομείων με νοσηλευτικό προσωπικό (Δημητριάδου 2003).

Οι απόφοιτοι πτυχιούχοι Νοσηλευτές Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν την εκπαίδευση τους για την απόκτηση του πτυχίου επιπέδου Master's σε διάφορες ειδικότητες και στη συνέχεια για την απόκτηση διδακτορικού.

Από το έτος 1993 άρχισε συστηματικά το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα (MASTER'S) διετούς φοίτησης προ του 2ου Μεταπτυχιακού-Διδακτορικού στις εξής ειδικεύσεις:

-Δημόσια υγεία

- Κλινική Νοσηλευτική
- Ψυχική Υγεία
- Βασικές επιστήμες
- Οργάνωση-Διοίκηση νοσηλευτικών υπηρεσιών και
- Πληροφορική υγείας, που λειτουργεί από το 1991.

Το πρόγραμμα σπουδών απαρτίζεται από :

1. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ως υποχρεωτικά μαθήματα χαρακτηρίζονται τα μαθήματα στα οποία η παρακολούθηση και η επιτυχής εξέταση θεωρείται απαραίτητη για τους φοιτητές του Τμήματος Νοσηλευτικής. Η παρακολούθηση των θεωρητικών ωρών των μαθημάτων αποτελεί ακαδημαϊκή υποχρέωση του φοιτητή. Η απουσία του φοιτητή από τις φροντιστηριακές, εργαστηριακές και κλινικές ασκήσεις πέραν του 10% των καθορισμένων ωρών σημαίνει αποκλεισμό από τις εξετάσεις και την παρακολούθηση εκ νέου του μαθήματος. Η παρακολούθηση εκ νέου περιλαμβάνει το μάθημα στο σύνολό του.

Η απουσία των φοιτητών, που είναι εκπρόσωποι στα συλλογικά όργανα, από τα φροντιστήρια, εργαστήρια και τις κλινικές ασκήσεις θα συμπληρώνεται κατόπιν συνεννοήσεως με τον διδάσκοντα. Όταν αλλάζει το διδακτικό βιβλίο ή ο διδάσκων του μαθήματος, ο φοιτητής θα εξετάζεται στη νέα ύλη όπως αυτή διαμορφώνεται από το νέο διδάσκοντα. Επίσης, ο φοιτητής που παρακολουθεί εκ νέου το μάθημα, επειδή αποκλείστηκε λόγω απουσιών ή άλλης αιτίας, δεν δικαιούται νέου δωρεάν συγγράμματος ή σημειώσεων.

Οι εξετάσεις γίνονται από τον διδάσκοντα (ή τους διδάσκοντες) στο τέλος του εξαμήνου (Υπουργική απόφαση Β3/3781/16.5.84 ΦΕΚ 290/84 Τ.Β.) σε

διδασκεία ύλη σύμφωνα με το αναλυτικό περιεχόμενο του μαθήματος και τις παραδόσεις. Οι εξετάσεις μπορεί να είναι γραπτές ή προφορικές, ή στηριζόμενες σε θέματα ή εργαστηριακές ασκήσεις κατά την κρίση του διδάσκοντα. Η βαθμολογία των μαθημάτων εκφράζεται με την κλίμακα μηδέν-δέκα (0-10) με βάση επιτυχίας το πέντε (5) και χωρίς την χρήση κλασματικού μέρους.

2. ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ως κατ' επιλογήν μαθήματα χαρακτηρίζονται τα μαθήματα τα οποία ο φοιτητής πρέπει να επιλέξει, ώστε να συμπληρώσει τις διδακτικές μονάδες (δ.μ.), που απαιτούνται για την απόκτηση του πτυχίου του. Ο φοιτητής είναι ελεύθερος να επιλέξει τα μαθήματα επιλογής του εξαμήνου ή προηγούμενου ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του και με τους περιορισμούς του Προγράμματος Σπουδών.

3. ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΕΣ, ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Οι ασκήσεις αυτές δεν είναι αυτοτελή μαθήματα, αλλά επί μέρους εκπαιδευτικές δραστηριότητες, που συμπληρώνουν τη διαδικασία κάθε μαθήματος με την εμπέδωση της ύλης που διδάσκεται και την πρακτική εφαρμογή των γνώσεων. Οι ασκήσεις διεξάγονται σε ολιγομελείς ομάδες φοιτητών, γεγονός που επιτρέπει την ενεργό συμμετοχή τους σε αυτές. Η παρακολούθηση είναι απόλυτα υποχρεωτική με την έννοια, ότι ο φοιτητής, αν απουσιάσει πάνω από 10% των ωρών διδασκαλίας δεν μπορεί να προσέλθει στις εξετάσεις και υποχρεώνεται να επαναλάβει την παρακολούθηση του μαθήματος και των ασκήσεων στο επόμενο εξάμηνο.

4. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας πολλών μαθημάτων μπορεί να διεξάγονται και σεμινάρια κατά την κρίση των διδασκόντων. Τα σεμινάρια μπορεί να περιλαμβάνουν και εργασίες φοιτητών. Σκοπός των σεμιναρίων είναι η διδασκαλία και εξοικείωση των φοιτητών με την έρευνα και την εκπόνηση επιστημονικών εργασιών.

Ο κανονισμός του προγράμματος σπουδών του τμήματος Νοσηλευτικής του πανεπιστημίου Αθηνών ρυθμίζει ζητήματα φοίτησης των φοιτητών.(Δημητριάδου 2003)

Κεφάλαιο 4. Η εκπαίδευση των Βοηθών Νοσηλευτών στη

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

4.1. Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια

Σύμφωνα με την Δημητριάδου (2003) σκοπός των ΤΕΛ ήταν να προσφέρει γενική μόρφωση και συγχρόνως τις γνώσεις εκείνες, που θα κάνουν το μαθητή να απασχοληθεί με επιτυχία σε διάφορους επαγγελματικούς τομείς. Για το λόγο αυτό, τα μαθήματα χωρίζονται σε **γενικά** (Νέα Ελληνικά, Μαθηματικά, Φυσική κλπ), σε **ειδικότητας**(μαθήματα τεχνικά ή επαγγελματικά για κάθε ειδικότητα) και σε **εργαστηριακά** μαθήματα(μαθήματα εφαρμογής). Η διάρκεια σπουδών ήταν τρία έτη για τους

απόφοιτους γυμνασίου, αλλά επειδή εκδηλωνόταν ενδιαφέρον για να παρακολουθήσουν τα τμήματα και απόφοιτοι Γενικού Λυκείου με σκοπό να αποκτήσουν πτυχίο που θα τους εξασφαλίζει επαγγελματική κατοχύρωση,

Ο κλάδος που αφορούσε τους Βοηθούς Νοσοκόμους, ανήκε στον τομέα «Κοινωνικών Υπηρεσιών». Οι απόφοιτοι αποκτούν Πτυχίο, που τους έδινε τη δυνατότητα να εφοδιασθούν με άδεια ασκήσεως επαγγέλματος

Φυσικά στον χώρο των Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων ενεπλάκη πολύ δυναμικά και η ιδιωτική πρωτοβουλία.

4.2. Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ)

Το ΤΕΕ είναι η μετεξέλιξη του Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου, είναι δηλαδή ένα δημόσιο λύκειο όπου οι μαθητές που επιθυμούν να σπουδάσουν Νοσηλευτική εγγράφονται στον «Τομέα Υγείας πρόνοιας » από την 1^η Λυκείου, εκεί. Το πρόγραμμά τους περιλαμβάνει μαθήματα γενικά, ειδικά και μαθήματα εφαρμογής. Οι απόφοιτοι των Τ.Ε.Ε έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Το πρόγραμμα σπουδών των ΜΤΕΝΣ και των ΤΕΕ είναι σε μικρογραφία το πρόγραμμα του νοσηλευτικού τμήματος των ΤΕΙ. Η διδακτέα ύλη των ΜΤΕΝΣ και των ΤΕΕ οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι περιλαμβάνουν το σύνολο των πράξεων και του γνωστικού αντικειμένου της Νοσηλευτικής, με απίθανες λεπτομέρειες που πρέπει να καλυφθούν μέσα σε τέσσερα εξάμηνα. Αν και καλυμμένη, είναι εμφανής η προσπάθεια να διδαχθεί σε λιγότερο χρόνο, σχεδόν όλη η ύλη του ΤΕΙ γεγονός που οδηγεί τους αποφοίτους τους σε σύγχυση. Φαίνεται ότι οι συντάκτες αυτών των προγραμμάτων, οι οποίοι δεν είναι το απρόσωπο κράτος αλλά συγκεκριμένες

επώνυμες ομάδες Νοσηλευτών, δεν λαμβάνουν καθόλου υπόψη τους ότι ο κύριος σκοπός αυτών των σχολών είναι να εκπαιδεύει μόνο Βοηθούς νοσηλευτών, αντιγράφουν τα ήδη υπάρχοντα προγράμματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αδιαφορώντας για την επίπτωση των επιλογών τους στην ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας.(Δημητριάδου 2003)

4.3. Ίδρυση Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Η Δημητριάδου (2004) αναφέρει ότι ο πρώτος κανονισμός λειτουργίας των Δημοσίων Ι.Ε.Κ. θεσπίστηκε με την έναρξη της λειτουργίας του θεσμού το Σεπτέμβριο 1992 και ίσχυσε μέχρι τις 2 Αυγούστου 1994. Στις 3.8.94. στο ΦΕΚ 593/τ. Β' δημοσιεύτηκε η υπ'αριθμ. Ε/12450/21,7,94 απόφαση του Δ,Σ. του Ο.Ε.Ε.Κ., η οποία ισχύει μέχρι σήμερα. Προϋπόθεση για την εισαγωγή στα ΙΕΚ είναι το απολυτήριο λυκείου. Η επιλογή γίνεται μετά από αίτηση των ενδιαφερομένων και σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια (ηλικία, έτος αποφοίτησης από το λύκειο, βαθμός απολυτηρίου, κ.α.).

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ Ι.Ε.Κ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ,

Οι ειδικότητες του Ι.Ε.Κ. Νοσηλευτικής :

- Νοσηλευτική Τραυματολογία.
- Νοσηλευτική Ατόμων με Ψυχικές Παθήσεις
- Νοσηλευτής Χειρουργείου
- Νοσηλευτική Ογκολογικών παθήσεων
- Νοσηλευτική Μονάδων Εντατικής θεραπείας. (ΦΕΚ 165/2001)

ΕΤΟΣ ΚΑΙ ΕΞΑΜΗΝΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Κάθε έτος κατάρτισης αρχίζει την 1^η Σεπτεμβρίου και λήγει την 31^η Αυγούστου του επόμενου έτους .Περιλαμβάνει δύο αυτοτελή εξάμηνα κατάρτισης, το χειμερινό και το εαρινό. Η διάρκεια συνολικής φοίτησης ανέρχεται στα δύο έτη.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.

Σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα υπ'αριθμ. 210/2001 χορηγείται άδεια άσκησης επαγγέλματος στους κατόχους Διπλώματος **Ο.Ε.Ε.Κ.** επιπέδου Μεταδευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Κατάρτισης των ειδικοτήτων "Νοσηλευτική Τραυματολογία", Νοσηλευτική Ογκολογικών Παθήσεων", "Νοσηλευτής Χειρουργείου", "Νοσηλευτή Ατόμων με Ψυχικές Παθήσεις ". "Νοσηλευτική Μονάδων Εντατικής Θεραπείας" του **Ι.Ε.Κ.** και προσδιορίζονται συγκεκριμένες νοσηλευτικές πράξεις που έχουν την δυνατότητα να ασκήσουν.

Στους κατόχους πτυχίων Ι.Ε.Κ. (ΦΕΚ 165 / 2001)χορηγείται άπω τις υπηρεσίες του υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας μετά από πρακτική άσκηση τριών μηνών η **άδεια ασκήσεως** επαγγέλματος (ως Βοηθού Νοσηλευτή) (Δημητριάδου 2003).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας επηρεάζεται άμεσα από το επίπεδο της προσφερόμενης νοσηλευτικής φροντίδας, που είναι ανάλογη του επιπέδου εκπαίδευσης του νοσηλευτικού προσωπικού. Μελέτες έχουν δείξει, ότι όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης των νοσηλευτών τόσο μειώνεται η νοσηρότητα και η θνησιμότητα των νοσηλευομένων. Επιπλέον, οι νοσηλευτές με πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι περισσότερο ικανοποιημένοι από τη πολύπλευρη συνεισφορά τους στο σύστημα υγείας, καθόσον αναλαμβάνουν ενεργό και ισότιμο ρόλο στην ομάδα φροντίδας υγείας στο

νοσοκομείο, στην κοινότητα και στη διαμόρφωση της πολιτικής υγείας. Η άποψη αυτή εκφράστηκε και στη Διακήρυξη του Μονάχου (WHO, 2001). Για τους παραπάνω λόγους αιτούμαστε την εφαρμογή ενιαίας Πανεπιστημιακής Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης όπως ήδη υπάρχει στην ευρωπαϊκή ένωση.

Οι βασικές έννοιες που συναντήσαμε κατά την διεκπεραίωση αυτής της πτυχιακής εργασίας είναι:

Η Φιλοσοφία, η διάθρωση και οι αντικειμενικοί σκοποί του εκπαιδευτικού προγράμματος εμπεριέχονται ή επικεντρώνονται σε 5 βασικές έννοιες: Άνθρωπος, Υγεία, Κοινότητα, Νοσηλευτική και Νοσηλευτική εκπαίδευση.

1. Άνθρωπος: Ορίζεται ως το ενιαίο βιοψυχοκοινωνικό όν το οποίο αποτελεί ένα μοναδικό, ανεξάρτητο και αυτόνομο αλλά συγχρόνως πολύ σύνθετο και πολύπλοκο σύστημα χαρακτηριστικών, αξιών, εμπειριών και πεποιθήσεων.

Παρουσιάζει επομένως, ποικίλες οργανικές, ψυχικές, κοινωνικές και πνευματικές ανάγκες οι οποίες τροποποιούνται συνεχώς, ποικίλουν και αναζητούν την ικανοποίησή τους.

2. Υγεία: Κατά τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) είναι η πλήρης Οργανική, Ψυχική και Κοινωνική Ευεξία του ατόμου και όχι μόνο η έλλειψη νόσου ή αναπηρίας. Η Υγεία αποτελεί για τον άνθρωπο βασικό δικαίωμα και όχι προνόμιο. Η απόλαυση του υψηλότερου επιπέδου υγείας είναι για τον κάθε άνθρωπο βασικό δικαίωμα χωρίς καμία διάκριση σε σχέση με το φύλο, τη φυλή, τη θρησκεία τις πολιτικές πεποιθήσεις ή την οικονομική και κοινωνική του κατάσταση.

3. Κοινότητα: Αποτελείται από σύνολα ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά, κοινό γεωγραφικό χώρο ή κοινά ενδιαφέροντα, αξίες ή επιδιώξεις ή ακόμη και κοινά προβλήματα. Η βασική ομάδα κοινωνικού συνόλου είναι η οικογένεια. Η σύγχρονη κοινότητα είναι πολυπολιτισμική και συνεχώς εναλλασσόμενη. Δέχεται ποικίλα και συνεχή ερεθίσματα στα οποία αναγκάζεται να προσαρμοστεί και τα οποία τροποποιούν συνεχώς τις ανάγκες υγείας των πολιτών της.

Η Νοσηλευτική Εκπαίδευση. Ο φοιτητής της Νοσηλευτικής είναι ένας ενήλικας υπεύθυνος για τη μόρφωσή του η οποία αποτελεί μία συνεχή δια βίου διεργασία και έχει το δικαίωμα να αντιμετωπίζεται με σεβασμό και αξιοπρέπεια. Η διδακτική μεθοδολογία και προσέγγιση ενισχύει την ενεργό συμμετοχή των φοιτητών στη διαδικασία της μάθησης.

Στόχος της εκπαίδευσης είναι η καλλιέργεια αναλυτικής και κριτικής σκέψης και η υποστήριξη του φοιτητή για ενεργό συμμετοχή στη διεργασία της μάθησης. Ο καθηγητής λειτουργεί ως συντονιστής της μάθησης, σύμβουλος

βοηθός του φοιτητή, ο ίδιος δε αποτελεί τον δια βίου μαθητή και ερευνητή της γνώσης.

Ο γενικός αντικειμενικός σκοπός του προγράμματος είναι να ετοιμάσει Νοσηλευτές γενικών φροντίδων οι οποίοι να είναι ικανοί να προάγουν, να προστατεύουν, να διατηρούν και να αποκαθιστούν την υγεία των ατόμων /ομάδων ή την αυτονομία των ζωτικών φυσικών και διανοητικών λειτουργιών τους, λαμβάνοντας υπόψη την προσωπικότητα κάθε ατόμου καθώς και τα ψυχολογικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του.

Βιβλιογραφία

Δημητριάδου Α (2003) Η νοσηλευτική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Κριτική αποτίμηση Μονογραφία

Δημητριάδου Α.(2008) Επιδημιολογική διερεύνηση των αντιλήψεων για την ταυτότητα και τον ρόλο του σύγχρονου νοσηλευτή σε σχέση με την εκπαίδευσή του Διδακτορική Διατριβή. Ιατρική Σχολή ΑΠΘ

Δημητριάδου-Παντέκα Α., Λαβδανίτη Μ., Κωνσταντινίδου – Στραύκου Α.,

Σαπουντζή- Κρέπια Δ. (2008) Η επαλήθευση των προσδοκιών από την επιλογή του Νοσηλευτικού επαγγέλματος και οι παράγοντες που την διαμορφώνουν Υπό δημοσίευση

- Henderson V.1965** The nature of nursing. *International Nursing Review* 12(1), 23 -30
- Καπανίδης Ν. (1988).** Η κλειστή περίθαλψη στο νεοελληνικό κράτος (1909 - 1940) Διδακτορική Διατριβή ΑΠΘ Θεσσαλονίκη
- Κουρκούτα Λ (1996),** Νοσηλευτικά ιδρύματα της Ελλάδας και ειδικότερα Αθήνας και Πειραιά τον 19^ο αιώνα. *Νοσηλευτική* 4: 254-261
- Κυριακίδου θ. Ελένη (1988)** Κοινωνική Νοσηλευτική. Εκδόσεις «Ταβιθά». Αθήνα
- Λανάρα Β. (1977)** Ηρωϊσμός και Νοσηλευτική. Μια φιλοσοφική μελέτη, Αθήνα
- Λανάρα Β (1978),** Τα εκατό χρόνια της Σχολής Αδελφών Νοσοκόμων του "Ευαγγελισμού" 1875-1975, Αθήνα,
- Leininger M., (1981),** The phenomenon of caring: importance, research questions and theoretical considerations, In M.M. Leininger (Ed) *Caring: an essential human need*, Charles B. Slack, Thorofane NJ, pp. 3-15
- Leininger M., (1988),** Leininger's theory of nursing: Cultural care diversity and universality, *Nursing Science Quarterly*, 1,4, 152-160
- Παπαμικρούλη Σ,(1981)** Μελέτη διά το νοσηλευτικό προσωπικό, *Νοσηλευτική*, 83:152-182
- Παπαμικρούλη Σ. (1991)** Η νοσηλευτική συμμετοχή στον εορτασμό των 50 χρόνων απο το έπος 1940-1941, *Νοσηλευτική*, 2, 87-92
- Παπαμικρούλη Σ. (1993)** Η Οδύσσεια της Νοσηλευτικής και η αναζήτηση της Ιθάκης, *Νοσηλευτική* 3:125 – 133
- Πρόγραμμα Σπουδών** τμήματος Νοσηλευτικής ΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (2005)

Ραγιά Α (1972) Η αδελφή: Το μεγαλείον του έργου της, Εκδόσεις Ευνίκη,
Αθήνα

Ραγιά Α. (2001), Αρχές και διαστάσεις της σύγχρονης Νοσηλευτικής ,
Νοσηλευτική, 3, 8-13

Ρούσσου Ν. Χάρης (1990) Νομοθεσία Υγειονομική, Νοσηλευτική,
Επαγγελματική. Εκδόσεις Zynel 1. Αθήνα.

Σακελλαρίου Ν (1978). "Το Υγειονομικό του Δημοκρατικού Στρατού" Εκδόσεις
Τολίδη, Αθήνα

Τσόχα Κων/νου www.teiath.gr 20.4.2003

Δρ. Αφροδίτη Χρ. Ραγιά ,Βασική νοσηλευτική Β' έκδοση, Αθήνα 1991.

<http://www.didefth.gr/sxoles/645.htm>

http://www.vima-asklippiou.gr/public_html/VOLUME%2002_08/CULTURE.pdf

<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/nos/2002/Chatzidiakos/document.tkl>

[http://www.moh.gov.cy/Moh/moh.nsf/All/BAE685463EFED401C2256E24002FE5B9/\\$file/Κεφάλαιο%203.pdf?OpenElement](http://www.moh.gov.cy/Moh/moh.nsf/All/BAE685463EFED401C2256E24002FE5B9/$file/Κεφάλαιο%203.pdf?OpenElement)

<http://1kesyp-v.thess.sch.gr/syggrammata/SxolesAEI2005/135-136.pdf>

www.google.com

www.wikipedia.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας Ι

Στάδια εξέλιξης της Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

1875 "Νοσοκομικόν Παιδευτήριον"

1881 Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων «Βασίλισσα Όλγα» του Ευαγγελισμού

1914 Σχολή των Επικούρων Αδελφών του Ε.Ε.Σ., Αδελφών Νοσοκόμων του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού

1923 Ανωτέρα Σχολή Νοσοκόμων και Επισκεπτριών Αδελφών του Ε.Ε.Σ.,

1937 Σχολή Επισκεπτριών Αδελφών και Νοσοκόμων (ΣΕΑΝ).

1946 Στρατιωτική Σχολή Αξιωματικών Νοσοκόμων << Βασίλισσα Φρειδερίκη>>

1951 Ανωτέρα Κρατική Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων

1960. Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων στο Νοσοκομείο Αγία Σοφία

1962. Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων και Επισκεπτριών του Π.Ι.Κ.Π.Α

1964. Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων του Νοσοκομείου Παίδων «Αγλαΐα Κυριακού

1965 Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων του Νοσοκομείου η <<Παμμακάριστος>> ,

1969 Σχολή Διακονισσών Αδελφών Νοσοκόμων η <<Ολυμπιάς>> ,

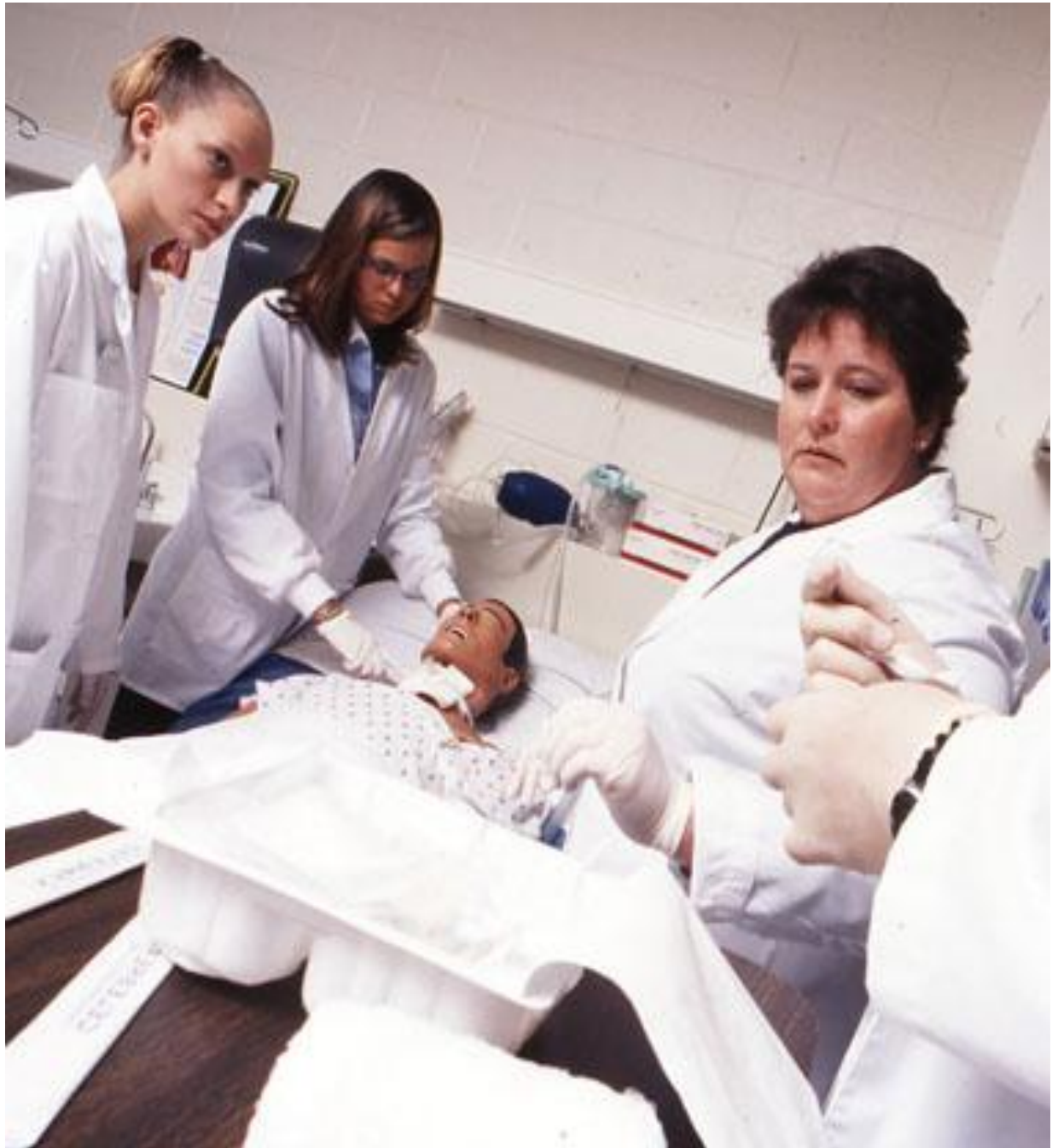
1970 Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών «Βασιλεύς Παύλος»,

1970 Πέντε Τμήματα Νοσηλευτικής στα στα πέντε ΚΑΤΕ

1979 Τμήμα Νοσηλευτικής στο Πανεπιστήνιο Αθηνών

2008 Έξι Τμήματα Νοσηλευτικής στα στα ΤΕΙ

2005 Πανεπιστημιακό Τμήμα Νοσηλευτικής στην Σπάρτη

ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Εντατική μονάδα

ΕΝΩΝΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΓΝΩΣΗ

ΝΟΣΗΛΕΥΤΕΣ

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

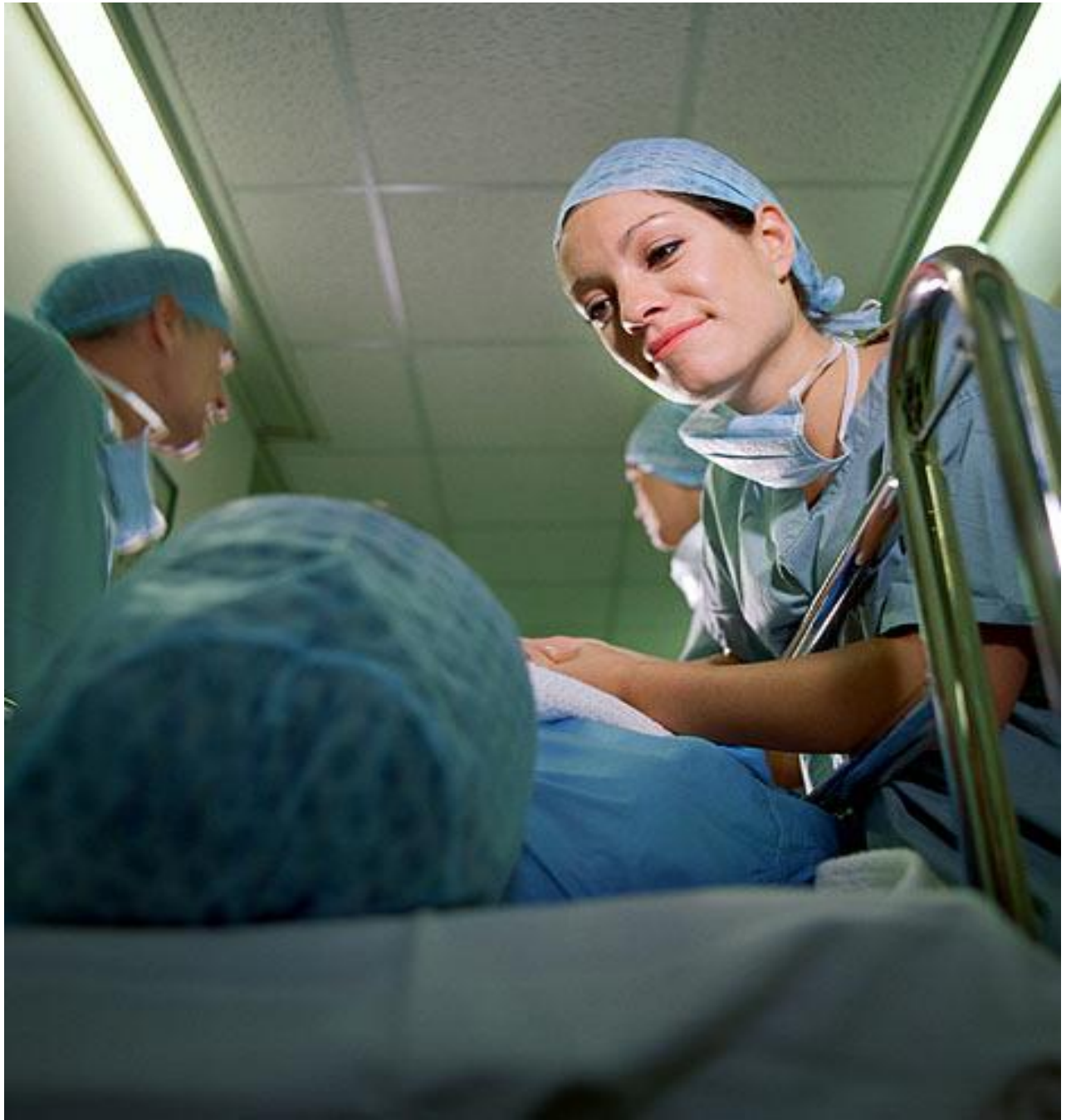
ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΕΣ ΕΝ ΩΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΤΗ ΣΧΟΛΗ

ΣΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ΦΡΟΝΤΙΔΑ

FLORENCE NIGHTINGALE